

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

SUNAL - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 43918 / 98)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRASBOURG

25 Ocak 2005

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (43918/98) başvuru no'lu davanın nedeni Hüseyin Sunal'ın (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na 10 Ağustos 1998 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin eski 25. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İzmir Barosu avukatlarından A.A. Cangı tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

1967 doğumlu başvuran işçidir ve İzmir’de ikamet etmektedir.

1 Nisan 1996’da saat 22.20’de başvuran, araba hırsızlığı suçundan polis tarafından tutuklanmış ardından kendinin ve polislerin imzaladığı bir tutuklama tutanağı hazırlanmıştır.

Saat 22.30’da düzenlenen ve sadece polislerin imzaladığı tutanağa göre Sunal tutuklanmadan önce uyuşturucu hap almış ve arabalarda bulunan radyo teyplerini çalmaya yeltendiğini itiraf etmiştir. Yanındaki arkadaşı H.T. tutuklanmadan önce kaçmıştır.

Saat 22.40’a doğru başvuran, Bostanlı Karşıyaka Polis Karakoluna sorgulanmak üzere getirilmiştir.

2 Nisan 1996 saat 1’de polislerin imzası bulunan bir tutanak hazırlanmıştır. Bu belgeye göre başvuran ihtiyaçlarını gidermek için çıktığı hüccresine geri dönmek istememiş, kendisini gözlemleyen polislerc karşı direnmiş ve oradaki cama kafa vurarak kırmış, bunun üzerine adı geçen Karşıyaka Devlet Hastanesine götürölmüştür.

Hastanede yapılan muayene sonucu başvuranın vücudunun çeşitli yerlerinde ekimozlara rastlanmıştır. Doktor, adı geçeninin bir Adli Tıp Kurumunda alkol muayenesinden geçirilmesini talep etmiştir. Dava dosyasına göre bu kontrol yapılmamıştır.

2 Nisan 1996’da güvenlik güçleri ve başvuranın yasal temsilcisi B. Akbaba’nın imzaladığı ifade tutanağına göre adı geçen tutuklanmadan önce alkol almış ve uyuşturucu kullanmıştır. Başvuran ifadesinde alkolün ve uyuşturucunun etkisiyle camı kırdığını ve vücudunun çeşitli yerlerinde yaralanmalar oluştuğunu ifade etmiştir.

Yine 2 Nisan 1996’da H.T.’nin ifadesine başvurulmuştur.

Aynı gün saat 16.00’da başvuran cezai soruşturma için delil yokluğundan serbest bırakılmıştır. Serbest bırakılan başvuran aynı gün, kötü muamelede bulundukları gerekçesiyle göz altından sorumlu polisler hakkında Karşıyaka Cumhuriyet Savcılığı’na başvurarak şikayette bulunmuştur.

Adli Tıp Kurumunda başvuranın muayenesi sonucunda hazırlanan doktor raporuna göre çeper bölgesinde 2 cm’lik *sütüre kesi*, dil üzerinde 1 ve 3 cm çapında kan toplanması, sol gözde kan toplanması, yüze yayılmış bir ödem, her iki kolda 3 x 10 cm büyüklüğünde ekimozlar, her iki bilekte 3 cm uzunluğunda ekimozlar ve uyluk bölgesinde 3 x 5 cm’lik bir ekimoz belirlenmiştir. Başvurana on günlük iş göremez raporu verilmiş ve adı geçeninin bir hastanede vücudunda oluşan ekimozların belirlenmesi amacıyla muayene edilmesi yönünde tavsiyede bulunulmuştur.

8 Nisan 1996’da Karşıyaka Cumhuriyet Savcılığı, görevli polisler hakkında *ratione materiae* bakımından yetkisizlik kararı vererek dava dosyasını Karşıyaka Kaymakamlığı İlçe İdare Kurulu’na göndermiştir.

Belirtilmeyen bir tarihte Komiser K. Üvez, Karşıyaka Kaymakamlığı tarafından başvuranın şikayetlerini soruşturmak üzere görevlendirilmiştir.

2 ve 8 Temmuz ve 14 Ağustos 1996 tarihlerinde müfettiş Üvez, sözkonusu polisler A.T., A.A., İ.K., ve A.K.’nın ifadelerine başvurmuştur.

10 Eylül 1996 tarihinde Karşıyaka İlçe İdare Kurulu özellikle müfettiş Üvez'in hazırladığı soruşturma dosyasını dikkate alarak bahsekonu polisler hakkında soruşturma açılmasına gerek duyulmadığına karar vermiştir.

23 Eylül 1996 tarihinde başvuran İzmir Bölge İdare Mahkemesine giderek 10 Eylül 1996 tarihli karara itirazda bulunmuştur.

İdare Mahkemesi, 6 Kasım 1996'da dava dosyasına dayanarak yeterli delilin bulunmaması nedeniyle soruşturma açılmasına gerek olmadığı yönündeki 10 Eylül 1996 tarihli kararı onamıştır. Bu karar başvurana tebliğ edilmemiştir.

13 Eylül 2001'de başvuranın temsilcisi, başvuranın iddiaları doğrultusunda bir hekim gözüyle rapor hazırlanması amacıyla İzmir İnsan Hakları Derneği'ne başvurmuştur. Aynı gün hazırlanan rapora göre, Dr. T. Baykal başvuranda kötü muamele sonucu oluşan yumuşak doku travması olduğu tespitinde bulunmuştur.

Hükümet, başvuranın hırsızlık ve sahte evrak düzenleme suçları ile ilgili iki adli sicil kaydını ve arkadaşı H.T.'nin ise hırsızlık suçundan soruşturma yapıldığı yönündeki dokuz adli sicil kaydını sunmuştur.

HUKUK AÇISINDAN

1. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLMESİNE İLİŞKİN

Başvuran AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

Başvuran Bostanlı, Karşıyaka Polis Karakolu'ndaki gözaltı sırasında işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını, dövüldüğünü ve vücudunun çeşitli yerlerine elektrik verildiğini ileri sürmüştür.

Hükümet başvuranın iddialarını yalanlamaktadır.

AİHM, polis ve güvenlik güçlerinin tamamiyle kontrolü altındaki bir tutuklunun yaralanmasının ciddi kuşkuları ortaya koyduğunu hatırlatmaktadır. (Bkz. Salman-Türkiye kararı no: 21986/93, § 100, AİHM 2000-VII). Bu bağlamda Hükümetin başvuranda oluşan yaralanmanın neden ve nasıl meydana geldiğine, başvuran tarafından ortaya konulan iddialara ve tıbbi raporlara dair makul bir açıklama yapması gerekmektedir. (Bkz. diğerleri arasında, Tekin-Türkiye kararı, 9 Haziran 1998, 1998-IV, s. 1517-1518, §§ 52 ve 53, Altay-Türkiye kararı, no: 22279/93, § 50, 22 Mayıs 2001, ve Esen-Türkiye kararı, no: 29484/95, § 25, 22 Temmuz 2003).

AİHM, başvuranın 1 Nisan 1996 tarihinde saat 22.20'de Bostanlı Polis Karakolu'nda bir doktor kontrolünden geçmeden göz altına alındığını gözlemlemektedir. Tutuklama tutanağı tutuklama esnasındaki tartışmalara yer vermemiştir (Klaas-Almanya kararı ile karşılaştırınız, 22 Eylül 1993, seri:A no: 269, s.16 § 26). Üç buçuk saat sonra başvuran ilk tıbbi muayenesinin yapıldığı Devlet Hastanesine götürülmüştür. Bu muayene sırasında çok sayıda yara tespit edilmiştir.

Ardından aynı gün saat 16.20’de serbest bırakılmasının ardından başvuran ikinci bir muayeneden geçirilmiştir.

Hükümete göre başvuranın vücudunda bulunan eziklerin tek bir kaynağı var: başvuranın alkolün ve uyuşturucunun etkisiyle göz altında kendini yaralaması. Göz altına alındıktan sonra başvuran tuvalete gitmek istemiş, bu esnada polisler saldırmış ve sorgulama odasının camına kafasını vurarak kırmıştır. Hükümet ayrıca başvuranın bu kadar kısa bir süre zarfında elektrik şokuna ve işkenceye maruz kaldığı yönündeki beyanının inandırıcılığına karşı çıkmaktadır. Hükümet son olarak ilgilide tespit edilen yaralanmaların kendisinden kaynaklandığı görüşündedir.

Hükümetin savı diğerlerinin yanı sıra, başvuranın, temsilcisinin, arkadaşının, olayların meydana geldiği yerdeki görgü tanıklarının ve göz altından sorumlu polislerin beyanlarına dayalıdır.

AIHM, Hükümetin getirdiği açıklamaların devam eden olayların bütününe kıyasla makul ve tatmin edici olmadığına itibar etmektedir.

Başvuran, 2 Nisan 1996 tarihinde gece yarısı birde kendi kendini yaralasa dahi bu olay ilk tıbbi raporda tespit edilen yaralanmalar ile açıklanamaz. Bu ilk incelemeden on beş saat sonra adli tıp doktoru ilk muayenede tespit edilmeyen, dil üzerinde 1 ve 3 cm çapında kan toplanması, her iki kolda 3 x 10 cm büyüklüğünde ekimozlar, her iki bilekte 3 cm uzunluğunda ekimozlar ve uyluk bölgesinde 3 x 5 cm’lik bir ekimoz belirlemiştir.

Hükümet tıbbi raporlar arasındaki çelişkiye dair bir açıklama getirmemiş ve bu son lezyonların oluşumlarına yönelik makul bir açıklama yapmamıştır.

Ayrıca dil üzerindeki lezyon ikinci muayene sırasında belirlenmiştir. Dr. D. Sınmaz’a göre «dile verilen elektrik şoku nedeniyle art arda (?) lezyonlar oluşmuştur». Hükümet bu yaranın oluşumu hakkında yeterli açıklamada bulunmamıştır.

İlk yapılan muayenede doktorun istediği alkol testi yapılmamıştır, bunun yanı sıra başvuranın beyanlarını alkolün ve uyuşturucunun etkisiyle verdiğini kanıtlayacak yeterli tıbbi delil mevcut değildir.

Yukarıda söz edilenler ışığında AIHM, Hükümetin başvuranda görülen yaralanmaların göz altında oluşmadığını kanıtlayacak yeterli delili sunmadığı görüşüne varmıştır.

Hükümet gözaltı sırasında başvurana kasten yapılan muameleler sonucunda lezyonların oluştuğu savına karşı çıkmamakta, bu savların AIHS’nin 3. maddesi bakımından değerlendirilmesi bakımından yeterince ciddi olduğunu kabul etmektedir.

AIHM, özgürlüğünden yoksun bırakılmış ve fiziksel güce maruz kalmış bir kişiye uygulanan bu muamelenin insanlık onurunu zedelediğinin ve ilke olarak AIHS’nin 3. maddesinin ihlaline yol açtığının altını çizmektedir. Mahkeme, soruşturma açılma zorunluluğunun ve suçun önlenmesi güçlüklerinin kişinin fiziksel bütünlüğünün gerektiği gibi korunmasına götüremeyeceğinin altını çizmektedir (Bkz. Ribitsch-Avusturya kararı, 4 Aralık 1995, seri:A no: 336, s. 26, § 38).

Bu noktada, Sunal'ın maruz kaldığı lezyonlar insanlık dışı ve aşağılayıcı kötü bir uygulamayı ortaya koymaktadır.

Bu nedenle AİHS'nin 3. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLMESİNE İLİŞKİN

Başvuran yetkililerin kötü muamele iddiaları karşısında etkili bir soruşturma yürütmediklerini öne sürmekte, bu yönde AİHS'nin 13. maddesini hatırlatmaktadır.

Mahkemeye sunulan delillere dayalı olarak AİHM, Savunmacı Devletin AİHS'nin 3. maddesi uyarınca sorumluluğu bulunduğuna karar vermiştir. İlgili tarafından dile getirilen şikayet 13. madde uyarınca «savunulabilir» niteliktedir. Yetkililerin bu durumda sözü edilen hükmü karşılayacak etkili bir soruşturma açma ve yürütme zorunluluğu bulunmakta idi (Bkz. Batı ve diğerleri-Türkiye kararı, no: 33097/96-57834/00, §§ 133-137, 3 Haziran 2004).

AİHM, başvuran tarafından yapılan şikayetin ardından bir soruşturma başlatıldığı ve bu soruşturmanın gerekli özenle «etkili» bir şekilde yürütüldüğü kanısındadır.

Başvuran soruşturmayı yürüten yetkilinin tarafsızlığını eleştirmektedir.

Hükümet başvuranın şikayetinin İdari bir kurul tarafından incelendiğinin, kurul kararının idare mahkemesi önünde hukuki bir kontrole tabi tutulduğunun altını çizmektedir. Bu noktada AİHS'nin 13. maddesinde öngörülen yükümlülükler yerine getirilmiştir.

AİHM, bağımsız bir soruşturma yürütülmesinden sorumlu idari organların kapasitesinin ciddi şüphelere yol açtığını ve bunun AİHS'nin 3. ve 13. maddelerince dile getirildiğini hatırlatmaktadır (Bkz. son olarak, Mehmet Emin Yüksel-Türkiye kararı, no: 40154/98, § 40, 20 Temmuz 2004).

Bu durumda, Kaymakam tarafından müfettiş olarak atanan Komiser K.Üvez yürüttüğü soruşturmada yer alan polisler ile aynı hiyerarşi içinde yer almaktadır. İdari Kurul'a gelince, Kurul, Kaymakamlık bünyesinde yer alan, yerel polisten idari olarak sorumlu, üst düzey görevliler hakkında gerekli kovuşturmanın yapılması ile yükümlüdür.

İdari soruşturma esnasında şikayetçi tarafın itirazı kabul edilmemiş, adı geçen mevcut olayları kendi açısından dile getirme veya tanıkların dinlenmesi hususunda hiçbir olanak bulamamıştır. İzmir Bölge İdare Mahkemesi kararını yalnızca dava dosyasında yer alan unsurlara dayandırmıştır.

Sözkonusu olayların sorumlularının teşhis edilmesi ve cezalandırılması için yürütülen soruşturma etkili olarak nitelendirilememektedir. Sonuç olarak, AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 6. VE 14. MADDELERİNİN İHLAL EDİLMESİNE İLİŞKİN

AİHS'nin 6. ve 14. maddelerine atıfta bulunan başvuran soruşturmanın yüzeysel ve etkisiz olduğundan yakınmaktadır.

AİHS'nin 3. ve 13. maddelerinin ihlali göz önünde bulundurulduğunda, AİHM, bu şikayetlerin incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesinde yer alan unsurlar.

A. Zarar

Başvuran maddi zarar için 1.000 Euro, manevi zarar için 60.000 Euro talep etmektedir.

Hükümet bu miktarları aşırı ve dayanaktan yoksun bulmaktadır.

Başvuran öne sürmüş olduğu maddi zararın gerekçesini belirtmemiştir, AİHM, bu talebi reddetmekte ve manevi tazminat adı altında hakkaniyete uygun olarak başvurana 10.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuran, avukatının harcamaları ve ücret tarifesi, iletişim, posta, fotokopi giderleri için toplam 4.500 Euro talep etmiş, bu yönde kanıtlayıcı herhangi bir belge sunmamıştır.

Hükümet bu miktarları aşırı ve dayanaktan yoksun bulmaktadır.

AİHM, başvurana Sözleşme organları nezdinde yapmış olduğu harcamalara ilişkin, Avrupa Konseyi'nin adli yardım başlığı altında verdiği 630 Euro'luk miktar düşülmek kaydıyla 3.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

C. Gecikme faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı % 3'lük bir faiz oranının uygulanacağını belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 3.maddesinin ihlal *edildiğine*;
2. AİHS'nin 13. maddesinin ihlal *edildiğine*;
3. AİHS'nin 6. ve 14. maddelerine dair yapılan şikayetlerin incelenmesine *gerek olmadığına*;

4. a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek KDV, pul, harç ve masraflarla birlikte, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurana :

i. manevi tazminat olarak 10.000 (on bin) Euro *ödemesine*;

ii. masraf ve harcamalar başlığı altında Avrupa Konseyi'nin adli yardım başlığı altında verilen 630 Euro'luk miktarın 3.000 (üç bin) Euro'dan düşülerek kalan kısmın *ödemesine*;

b) Ödemenin öngörülen süre içerisinde yapılmaması durumunda, sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Hükümetin, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizi *ödemesine*;

5. Adil tazminata ilişkin diğer taleplerin *reddine* ;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddelerine uygun olarak 25 Ocak 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.